

Wehner Tibor

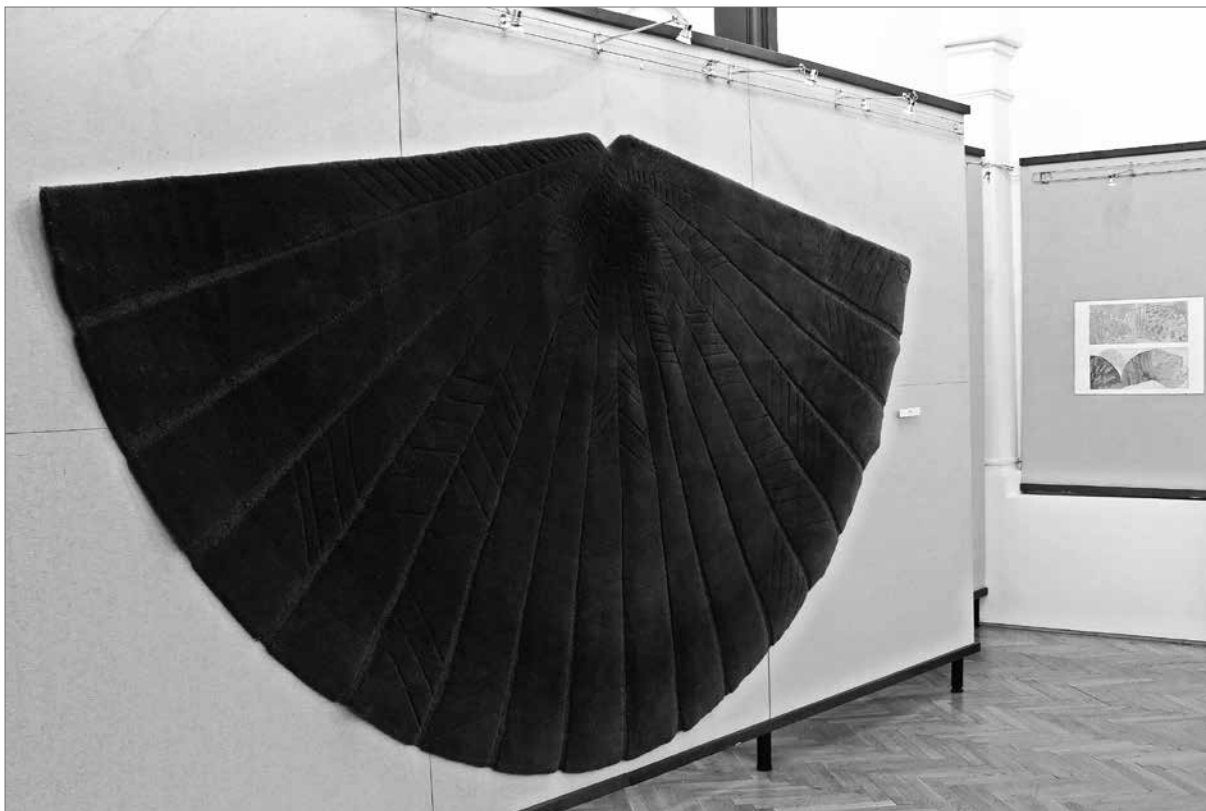
A TÉR ÉS A LÉLEK

**Gulyás Judit textiltervező munkái
a zalaegerszegi Városi
Kiállítóteremben**

A hangsúlyosan szőnyegtervező iparművész, pontosabb meghatározással *designer* első önálló zalaegerszegi fellépését bevezetendő indokolt a lexikális adatok megidézése. E művész a magunk mögött hagyott évszázad utolsó harmadában a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában – és korántsem elhanyagolható tényező, hogy ott szobrász-tanulólként – kezdte meg felkészülését, majd a Magyar Iparművészeti Főiskola kézi szövő textil-szakán végezte tanulmányait, ahol később a mesterképzőt, és már az új évezredben a doktori iskolát is abszolválta. Nem mellőzhető mestereinek megnevezése, s az, hogy a későbbi munkásságára is kiható ösztönzéseket kapott Szilasi Annától és Pauli Annától. Tanulmányai és alkotómunkája mellett televíziós művészeti szerkesztőként és szabadiskolai művésztanárként is dolgozott, és számos művész-társaság, művészeti egyesület – mint a szentendrei Péter-Pál Galéria és a Magyar Papírművészek Társasága – munkájába

is bekapcsolódott. A kilencvenes évektől textil- és papírmunkáival számos szakmai elismerést, iparművészeti és formatervezési díjat és ösztöndíjat elnyert, s nemcsak itthon, hanem rangos európai – párizsi és nápolyi – művészeti fórumokon is. Önálló kiállításait 1993 óta követhetjük nyomon: emlékezetes kollekciókkal lépett fel Budapest, Szentendre, valamint más vidéki városok kiállítótermeiben és galériáiban, s jelentkezett a hazai és nemzetközi textil-seregszemléken is, Milánótól Szombathelyig. E máris gazdagnak minősíthető pályakép nyomán Gulyás Judit munkásságának lexikális szakmai összegzése így hangzik:

Sokoldalú, különböző anyagokat megmunkáló, számos technikát alkalmazó, kutató és kísérletező szellemiségű művész, akinek munkásságában a textil- és papírművészetben kifejtett alkotói tevékenység a kiemelkedő jelentőségű. Textilművészként elsősor-

ban kézi szövött, autonóm szemléletet tükröztető, főként organikus és geometrikus motívumokat feldolgozó padlószőnyeget alkot, amelyek mindig az adott építészeti térrel és annak belsőépítészeti megoldásaival összehangoltak, de egyedi megoldásaikkal – a szabálytalan alakzattal, mintázatával, fakturális megoldásaival és dekoratív színvilágával – mindenkor a tér kitüntetett jelentőségű darabjai. 1998-ban részt vett az első magyar hand-tufting (kézi-tűzéses) szőnyeg-kivitelező műhely megalapításában, ahol azóta is zajlanak kivitelezői munkálatai, és ahol számos újítást alkalmazott. A hagyományos formák mellett spirál-, hullám- és legyező-alakzatot is megjelenít, és az általa elsőként alkalmazott ún. organikus kézi nyírással különleges plasztikus felületeket hoz létre, ami szabálytalan, de ismétlődő rendszerű struktúrákat idéz. Textilművészeti munkássága mellett az 1990-es évektől aktív papírművészeti tevékenységet is kifejt, egyedi készítésű papír-kompozíciókat, elsősorban papírdomborműveket alkot, amelyeknek jellegzetes vonása a tűszúrásokkal kialakított felület.

Ez a zalaegerszegi kiállítási együttes tizenhat esztendő munkáiból válogatott olyan alkotásokat

sorakoztat fel, amelyek a kézi-tűzéses technika alkalmazása révén, az e technikát alkalmazó művész mintegy másfél évtizede működő budapesti műhelyében születtek meg. A festett – gyakran házilag festett –, gyapjúszálakból csomózott-tűzött munkák egyedi kivitelűek és a speciális technikát kiaknázó eljárásból eredzethetően különleges formai jellemzőkkel felruháztak, amely jellemzők messze túlmutatnak a külsődleges formai jegyeken. Gulyás Judit rendkívül tudatosan fordult a szőnyeg-műfaj megújítása felé: felismerte, hogy ezen a textilművészeti területen nem zajlottak le azok a megújító kezdeményezések és innovatív művészeti folyamatok, amelyek a nemzetközi és magyar textilművészet autonóm falitextil-ágazatát oly izgalmassá varázsolták a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben, s amelynek fontos jelensége volt a tértexil megjelenése és a kifejezés minden értelmében érvényes térhódítása. Gulyás Judit nemcsak az alkalmazott státusban, funkcionális szerepben megjelenő – de az adott keretek között maximálisan szabad –, mindig egy adott belső térben hangsúlyosan (vagy korábban kissé háttérbe szorítottan) otthonra lelő vagy helyét

kereső szőnyeg használati aspektusait, külső megjelenését, formai tulajdonságait vizsgálta, hanem analízise során visszalépett a legelemibb alkotórészig: a textilszálig, s e parányi elem új, művészi céljait szolgáló alkalmazási lehetőségeit kereste. Nem elhanyagolható technikai összetevő, hogy minden egyes csomóban 3-4, leginkább eltérő színű textilszál van, amely a színkeverés, a különböző árnyalatok, a kompozíció színvilága megteremtésének rejtett szférája. Az új, korszerű gépekkel, de végső soron kézi eljárással készülő szőnyeg-szövet lényegi meghatározója, hogy egy négyzetméteren 55 ezer csomó alkotja azt a textil-felületet, amely kellően sűrű és tömött, s amelyben lehetőség van a különböző nyírt domborműfelületek, mélyebben és magasabban futó, hol foltokat, hol vonalakat megtestesítő, változatos faktúra-jelenségek létrehozására is. A hagyományos szőnyeg mintázata és színessége, színkezelése mellett így Gulyás Judit munkáinál egy újabb alkotóelem is gazdagítja a hatásvilágot: és ez a szőnyeg plasztikája, dombormű-szerű megjelenése, amely a térhatása mellett egyszersmind a színeket és a motívumokat emeli ki, hangsúlyozza, viszonyrendszerét alakítja

ki. És mindezeket túl az első pillantásra felismerhető a Gulyás Judit által alkotott szőnyeget meghatározó, fontos jellemző: a hagyományos, mértanias jellegű négyzet- vagy a téglalap-alakzat zárt rendszerébe foglalt felület körvonalának felbontása és kiterjedése: a szabálytalan, amorf, íves lezárású, nagy kiterjedésű szőnyeg-mező alkalmazása. A kézi tűzéses technika korlátlanra bővíti a méretet is: hatalmas felületek tűzhető-csomózható olyan szőnyegek, amelyek már nemcsak a járófelületen, hanem a falakra fel-futva a belső tér minden dimenziójában, egységes, megtörtlen felületeket alkotva jelenhetnek meg.

A munka egy hajdani textilmanufaktúrát idéző munkarendben zajlik: a textilfestés, a fonalfeldolgozás, és a rendkívül munkaigényes szövés, a kézi tűzés fázisait kell meghatározott munkafolyamatok végrehajtása során végigkövetni ahhoz, hogy az 1:10 méretarányú, előzetesen megálmodott akvarelltervekből szőnyeg születhessen. Az egyedi tervezésű, egyedi kivitelezésű munkák iparszerű termelésének nemcsak a munkavégzés igényessége és összetettsége, hanem a nyersanyagok és a kivitel költséges volta is

határokat szab: egy esztendőben mintegy 15-20 – mintegy 100 négyzetméternyi, vagyis egy nagyobb lakást beborító – szőnyeg készülhet el, amelyeket általában megrendelői igények, konkrét helyszínek inspirálnak – így kerültek Gulyás Judit-tervezte szőnyegek különböző bankok és kormányzati szervezetek székházaiba és irodáiba –, míg az autonóm, megrendelőtől és programjától független, önálló művészi elképzelések realizálására csak ritkábban kerülhet sor: e munkák potenciális köréről a vázlatok, az akvarelltervek megannyi változata tanúskodik.

A technika, a kivitel, a formai megvalósulás mellett talán a legfontosabb a mindezen feltételek által meghatározott vagy éltetett esztétikai jellemzők, a karakteresen önálló stilisztikai vonások. A Gulyás Judit műhelyében készült szőnyegek plaszticitásokban és színekben, puha anyagszerűségekből pompázó motívumai két, egymástól különálló világot idéznek: az organikus és a geometrikus, a szabad természeti ihletésűt és a fegyelmezett, mesterségesen megtervezettet. A virágok és a füvek, a rétek és a mezők aurája bomlik ki az egyikben, s a művész által megszelídített geometriának nevezett legyező-alakzatok, csigaformák, labirintus-útvonalak idéződnek meg a másikban. S mindez nemcsak egy-egy belső tér, egy otthon, vagy közösségi rendeltetésű épület-belső látványában, hanem annak atmoszférájában, átérzésében, esetenként tapintásában, a szőnyeggel való közvetlen vagy áttételekkel közvetített érint-

kezés bensőséges, bársonyosan puha érzeteket keltő hatásában is érvényesül.

Gulyás Judit professzionális, manufakturális szőnyegtervezővé vált textilművész katalógusának bevezetőjében olvasható a következő dilemma: „Nagyon fontos, hogy, hogy kinek és hová tervezek. Ahhoz hogy a pusztán 'tér'-ből 'hely' legyen, a 'ház'-ból pedig 'otthon', fel kell térképezni a leendő szőnyeg enteriőrben betöltendő szerepét. Mit szeretnék? Szétválasszon vagy összekössön? A bútor folytatásaként élje életét, vagy külön szigetet képezve kapjon fő- vagy mellékszerepet? Minden születendő szőnyeg új kihívás.” És e kihívás dilemmáira a katalógus lezárásaként megtalálja a választ is: „A szőnyeg nem pusztán egy lélektelen tárgy. Egy lélektani átvitel, egy út a képzelet felé. Egyfajta lehetőség az építészet merevségének megtörésére, hogy légyságot adjunk a térnek és felszabadítsuk a lélek munkáját.” Nos, habár most egy, a szőnyegeknek igazi otthont adó tér helyett egy tulajdonképpen véletlenszerűen megnyílt, időszakosan fennálló, tágas kiállító-térben jelennek meg Gulyás Judit különösségeiben játszó, egyediségekkel és textilművészeti újításokkal éltetett szőnyegei, légyságuk és lélek-szabadító hatásuk itt is, most is tökéletesen átélhető.

(Elhangzott 2014. november 18-án, a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben, a tárlat megnyitóján.)

